

Time nije rečeno, da i ovo drugo izdanje Jeličićeve knjige nema nikakvih nedostataka ni manjaka. Tako je n. pr. naša domaća literatura (na str. 11.) vrlo oskudno prikazana, jer se od starije bračnopravne književnosti ne spominju: Liebbald-Ljubojević (Katoličko ženitbeno pravo, 2. izd. Osiek 1878); Graber (Prava djece s osobitim obzirom na brak, obitelj i nasljedstvo, Zagreb 1898.); Jagatić (Katekizam kat. ženitbenog prava, 2. izd. Sarajevo 1886.), Belaj (u kat. Crkv. prava, Zagreb 1901.), a od novije literature ne bilježi Novaka (u Udžbeniku crkv. prava kat. Crkve, Zagreb 1925.), ni Crnicu (u Commentar. II/1, Šibenik 1941.). Niti u popisu literature spominje niti se u tekstu pisac dovoljno obazire na mnogobrojne radove naših pisaca razasute po hrvatskim crkvenim i pravničkim časopisima. U tom pogledu uzima u obzir samo ono što je izlazilo u Bogoslov. Smotri (Zagreb) i u Franj. Vjestniku (Visoko), te nešto iz Vrhbosne (Sarajevo). To u stvarnom obćem naučnom pogledu možda i nije nikakav manjak, ali je ipak propust za — hrvatsku knjigu.

Praktičnu uporabivost knjige umanjuje i to, što dr Jeličić u svojoj knjizi nedovoljno izlaže i obrađuje naše krajevno (partikularno) ženitbeno pravo, tako je n. pr. izlaganje obveznosti kanonskog oblika sklapanja ženitbe (na str. 246.) za naše krajeve odviše kratko i manjkavo. O kreposti i obveznosti crkvenog ženitbenog prava za naše državno područje uobće ne govori u svojoj knjizi, pa je u ovom drugom izdanju posvema izпустio i onaj kratki Dodatak o našem građanskom zakonodavstvu, koji je imao u prvom izdanju (str. 221.—228.). Ne spominje i nigdje ne izlaže naše t. zv. građanske ženitbene zabrane. On je za to sigurno imao svojih razloga, ali taj propust bez sumnje umanjuje praktičnu vrijednost njegove knjige, jer ni Crkva »ad vexationes poenasque vitandas« (Instr. S. Paenit., 15 ian. 1866, AAS, I, 510) u pravilu ne dopušta vjernicima, da sklope brak, ako im smeta kakova državna prepreka (ispor. k. 1063 § 3), pa zato dušobrižnici moraju biti upućeni u te građanske ženitbene zabrane. Tako n. pr. ne će naši župnici u Jeličićevoj knjizi naći ništa o građanskim zabranama vojničkog stališa, političke dozvole potrebite državnim i samoupravnim činovnicima, rasne pripadnosti i t. d. prema sadanjim zakonskim odredbama u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj.

Rieč u jednu: Jeličićeva je knjiga vrlo dobra u svemu onomu, što se u njoj nalazi, tek moramo požaliti, da je toliko toga ostalo, što se u njoj ne nalazi. Svakako je njezina pozitivna vrijednost velika, pa je stoga s pohvalom i priznanjem preporučamo.

Dr Franjo Herman

Dr. Karlo Grim, D. I., Indukcija. Prikaz njezinih problema, Zagreb 1941, 8°, str. 94. Ciena ?

Indukcija je, kako je poznato, zaključivanje iz pojedinačnosti na cjelinu. Induktivno zaključivanje iz pojedinačnih pojava na obćenitost zakona vlada osobito u prirodnim znanostima. Induktivnu je metodu uveo za postignuće obćenitih pojmova već Sokrat, a Aristotel je nastojao dati logičko opravdanje indukcije. Na početku novog vieka uznosio je Bacon Verulamski indukciju kao jedino izpravno dokazivanje, dok su Hume i Stuart Mill u opravdavanju indukcije zapali u neke nastranosti. Obično razlikujemo dvostruku indukciju: podpunu i nepodpunu. Podpuna je onda, kad smo otkrili ista obilježja izkustvenim putem u svim pojedinkama iste vrsti, pa iz toga zaključili, da im ta obilježja nužno pripadaju. Nepodpuna je, kada iz nekog određenog obilježja u većem ili manjem broju pojedinaka iste vrsti zaključujemo, da to obilježje moraju imati sve pojedinke ciele vrsti, premda do toga ne možemo nadoći izkustvenim putem. Ako podpunom indukcijom poznajemo neko obilježje svih pojedinaka neke vrsti (što je izkustvenim načinom gotovo nemoguće), onda to zapravo ni nije indukcija, jer nam je zaklju-

čak izričito poznat već prije zaključivanja, a ne vidimo ni ontološkog ni logičkog uzroka, zašto bi moralo tako biti. Glavno je dakle pitanje, da li je nepodpuna indukcija dovoljna za zakonito zaključivanje na obćenitost. Na to pitanje odgovaraju mnogi, da tom indukcijom doduše spoznajemo uvijek nešto novoga, no ta spoznaja ne prelazi nikada granica veće ili manje vjerojatnosti. Drugi pak tvrde, da i nepodpuna indukcija dovodi do podpune sigurnosti, ako je moguće tu indukciju svesti na dedukciju. Da je pak to moguće, dokazom nam je to, što se indukcija, dok je izpravno provadana, osniva na deduktivnom zaključivanju. Neki naime pojav, koji je u različitim uvjetima uvijek isti, mora imati trajni i isti uzrok. Trajni pak i isti uzrok u stvarima ne može biti drugo, nego sama bit stvari ili s njom spojeno bitno svojstvo. Što je pak bitno ili svojstveno nekoj stvari, to se mora nalaziti vazda i u svim pojedinkama iste vrsti. Dakle se indukcija može svesti na dedukciju, koja ima obćenitu valjanost, pa nas prema tomu i nepodpuna indukcija može dovesti do obćenito valjanog zaključka i do podpune sigurnosti.

To je površni prikaz sadržaja Grimovog djela. No time bi bilo daleko premalo rečeno. Veleučeni auktor je nadošao na sretnu zamisao, da pitanje indukcije podvrgne dubokoj analizi i da iscrpljivo iznese sve probleme, koji su s njome u vezi. Svoje je djelo podijelio u tri diela. U prvom razpravlja o logici indukcije; u drugom o njezinoj kriteriologiji, a u trećem o metodologiji indukcije. Svaki dio ima svoja poglavlja, kojih ne ćemo ovdje nabrajati, a svako poglavlje ima svoja točno opredijeljena pitanja i probleme. Već tom podjelom pokazuje auktor, da nije htio običi nijednog problema u tom pitanju, a isto tako ne zašućuje ni nijedne važnije poteškoće, koje se pojavljuju kod rješavanja pojedinih problema. On to čini velikom jasnoćom i dubokim poznavanjem same stvari. Kod toga je znao sačuvati u prosuđivanju različitih mnijenja mnogih filozofa starog i novijeg vremena podpunu objektivnost, koja se obazire samo na valjanost razloga za i protiv. Ipak ga je upravo ta objektivnost konačno dovela do suda, da je indukcija, koju su neki namjeravali izkoristiti protiv skolastike, postala odličnom apologijom te skolastike.

Ovo će djelo, jedino te vrsti kod nas, dobro doći ne samo proučavateljima skolastičke filozofije, nego i svim prijateljima prirodoslovnih znanosti, jer pokazuje temelje, na kojima one počivaju, ako žele ostati znanostima.

U djelo su se podkrale neke pogriješke, kao n. pr. str. 16 »baš toga radi«; str. 23 »jer zaključak a bez srednjaka«; str. 55 »koji mu je prigovarao je da je hysteron-proteron«; str. 57 »preveliku izticanju« (u bilježici); str. 58 »Budući sad da u jednu ruku tražimo«; str. 58 »identični s S-om« i možda još koja. No kako su to omaške, koje ne utječu na smisao stvari, ne umanjuju nipošto stvarne vrijednosti djela, koje je narecano oštroumnim refleksijama i brojnim bilješkama, koje pokazuju, kolikom se savjestnošću auktor prihvatio tog zamašnog pitanja. Zato je ovo, ako i ne obujmom veliko, ali sadržajem bogato djelo dragocjeni doprinos hrvatskoj filozofskoj književnosti, pa zaslužuje svaku pažnju.

Dr. T. Harapin